

Zatti Artemide
Koadjutor Salesián
Blahoslavený

Anděl, který se stal ošetřovatelem
12. října 1880 – 15. března 1951. Památku slaví 13. listopadu

Když v roce 2002 měl být blahorečen koadjutor Artemide Zatti, tak jeho synovec, který v té době byl osmým hlavním představeným Salesiánů, v Aktech hlavní rady publikoval dopis, kde znovu představil všem postavu koadjutora. Nynější papež František, bývalý kardinál a arcibiskup Buenos Aires a bývalý představený Jezuitů přišel v sedmdesátých letech do kontaktu se životopisem koadjutora Artemide Zatti.

V jednom dopise z 18. května 1986 salesiánovi don Cayetano Bruno napsal toto:

„V roce 1976 jsem se dověděl o životě pána Zatti. My Jezuité jsme v té době měli velikou nouzi o Jezuity bratry laiky. V tom roce náš nejmladší spolubratr laik měl 35 let a byl zdravotním bratrem a zemřel o čtyři roky později na nádor na mozku. Další laik, který k nám přišel, měl 46 let. Po něm další, který přišel, měl 50 let. Jinak všichni bratři laici měli kolem 80 let a pokračovali dál v práci. Tento obraz Jezuitů laiků v Argentinské provincii přiměl mnohé jezuity, aby znovu promysleli a ptali se, zda obraz Jezuity laika je aktuální, protože když se podívali skutečnosti do tváře tak museli konstatovat, že ten obraz je vyhaslý.

Neplatilo to jenom pro Argentinskou provincii Jezuitů, ale pro celý řád. Proto se na mnoha místech snažili načrtnout nový obraz Jezuity laika, který by byl výzvou pro mladé, aby tento ideál následovali. Tehdejší hlavní představený Jezuitů naléhal na nutnost povolání Jezuity laika jako integrálního obrazu řádu. V roce 1976 ke konci září jsem byl na kanonické vizitaci jezuitských misionářů na severu Argentiny. Zastavil jsem se na Arcibiskupství ve městě Salta (Salta - je jednou z 23 provincií, které tvoří republiku Argentina. Hlavní město provincie má stejné jméno - Salta. Nachází se v oblasti Severní velká Argentina. Rozloha provincie je 155 488 km², počet obyvatelů je cca 1 215 200 (rok 2010). Vzdálenost z Buenos Aires je 1542 km).

Slova nynějšího papeže Františka.

Při obědě mi mezi řečí Mons. Pérez vyprávěl historii pana Zatti a dal mi taky jeho životopis. Tak soustředil moji pozornost na doplňující část obrazu Jezuity laika. V tom okamžiku jsem pocítil nutnost poprosit tohoto „velkého“ koadjutora, aby nám poslal laická povolání Jezuity. V Salata jsem vícekrát pocítil inspiraci svěřovat problém povolání laiků Jezuitů Pánu a Panně Marii Zázračné. Tam jsem učinil i slib, že novicové půjdou na pouť k Panně Marii Zázračné. Od té doby co jsme se začali modlit k panu Zatti tak k nám vstoupilo 18 bratří laiků, kteří vytrvali, a dalších 5 z noviciátů a dalšího formačního období odešlo. Novicové, studenti a bratři laici vícekrát dělali nověnu k pánu Zatti a prosili o laická povolání Jezuitů. To samé jsem dělal i já. Jsem přesvědčen, že na jeho přímělu jsme tyto laická povolání dostali. Potom jsme se modlili za blahorečení pana Zatti. Hlavní představený Jezuitu Pedro Arrupe říkával, že Jezuité bez bratří laiků nejsou Jezuité. Bratři laici mají zvláštní charisma, které je živěné prací a modlitbou.“

31. ledna 1888 Don Bosko odešel do nebeského domova. O rok na to v Boretto, v kraji Reggio Emilia, jeden chlapec, začíná pracovat ve velice ranním věku. Musí pomáhat v péči o sourozence a pomáhat na poli jak může. Otec mu umožnil chodit do základní školy. Evropa tehdy, prožívá velikou ekonomickou krizi, která je cyklická. V Evropě se tehdy umíralo od hladu. Ten chlapec neví, kdo je Don Bosko, ale jednou v Argentině ho budou nazývat „Donem Boskem chudých“. Teď, aniž by to věděl, obnovuje tvrdou zkušenost mladého Jana Boska na statku Moglia. Na jednom velkém zemědělském statku dělá „pohůnka“. Vstává ve tři hodiny ráno, dostane polentu (hustá kukuřičná kaše), aby ji mohl žvýkat a celý se probudil a pak se jde na pole. „Jako chlapec musí

pracovat až do svých šestnácti let, a to od rána až do pozdního večera. Na jeho tváři je vidět podvýživu, strach, že skončí jako tolik jiných nádeníků, které už ve dvaceti letech zabila pelagra a malárie. **Ten chlapec se jmenuje Artemide Zatti.**

Rodina Zatti má strejdu v Argentině. Když se Artemide vrátí domu, cítí, že tatínek a maminka mluví častěji o tom, že odjedou do Ameriky. Strýc jim píše, že se tam v Argentině uchytil ve městě Bahia Blanca (Město v provincii Buenos Aires a od hlavního města je vzdáleno 561 km. Bylo založeno 11. dubna 1828 jako vojenská pevnost). Město se stane důležitým obchodním centrem potom, co tam Angličané postavili železnici v 1885 a spojili s ní hlavní město Buenos Aires. Velice se tím ulehčil ochod s obilím. Argentinské zákony tehdy velmi podporovali emigraci z Evropy. Toto město se v budoucnu bude chlubit nositelem Nobelové ceny za výzkum v biochemii César Milstein.

Strýc píše, že tam na jihu, kdo chce pracovat, může si dobře žít. V Itálii tomu bylo naopak, v těch letech má nádeník málo možnosti jak žít: zemědělství je v krizi, je mnoho nezaměstnaných, majitele půdy, bída kosí zemědělce, jako kosa klasy na poli. V roce 1897 se (Artemide má 17 let) rodina Zatti rozhodne odjet Jižní Ameriky, do Argentiny a usadit se ve městě Bahia Blanca (Město v roce 1895 má 14 100 obyvatel a v roce 1906 37 775 obyvatel). Celá Argentina je v té době plná Italů - emigrantů, kteří pracují tvrdě a v tichosti. Strýc je očekává a pomáhá tatínkovi, aby mohl prodávat na trhu. Artemide pracuje v cihelně, vyrábí cihly a střešní krytinu.

Život Dona Boska a jedna myšlenka

Ovzduší ve městě Bahia Blanca je silně antiklerikální. Je tam mnoho emigrantů antiklerikálů, mnoho emigrantů se cítí opuštěno. Rodina Zatti se však opuštěná necítí, v neděli jdou všichni na mši a blízko je kostel, kde jsou salesiáni. Salesiáni Dona Boska, přišli do Argentiny před 22 léty. Farář se jmenuje Carlo Cavalli a Artemide mu pomáhá udržovat v pořádku kostel a doprovází ho, když navštěvuje nemocné, když má čas a není v práci. Don Carlo mu daruje životopis Dona Boska. Artemide i ten životopis přečetl jedním dechem. Tehdy se mu v hlavě zrodí myšlenka: „*Kdybych se salesiánem stal i já*“. Je mu devatenáct let a tak o tom promluví se svým otcem. Otec je vynikající člověk, jenom pokrčí rameny: „*Jsi dospělý, můžeš se rozhodnout sám o svém životě. Promysli si to však dobře, protože kdy se vydáš na cestu, tak musíš po ni dojít až na její konec*“.

Salesiánských domů je v Argentině hodně a jsou všude. Dům, který formuje mladé lidi v salesiánském životě je ve městě Bernal, blízko hlavního města Buenos Aires. Tam prožije dva intenzivní roky. Do Bernal však přišel jeden mladý salesián, který má tuberkulosu. Artemide se přihlásí, že se bude o něho starat. Salesián však je tuberkulosou přemožen a umírá. Artemide má 22. let a sužuje ho kašel, má vysokou horečku, která každý den k večeru stoupá. Navštíví ho lékař, ten u něho také objeví tuberkulózu, má zasažené plíce. Lékař se zeptá představených: „*Nemáte někde v Andách dům, kde by ve vzduchu bylo více kyslíku? Když ho chcete zachránit, tak ho tam pošlete*“.

Takový dům existuje. Aby se tam došlo, tak se musí jet do Bahia Blanca a potom musí cestovat další stovky kilometrů na východ. Ta cesta by ho mohla zničit. Do nového domova cestuje Artemide Zatti na tvrdém sedadle třetí třídy. Je však doma a v salesiánské farnosti. Cesta ho vyčerpala. Don Carlo okamžitě píše představeným a po několika dnech sděluje rodině: „*Artemide nepůjde do And, ale do salesiánského domu ve Viedma. Viedma je v provincii Rio Negro a je vzdáleno 960 km od Buenos Aires. Tam je dobrý vzduch a výborný lékař. Tam se uzdraví. Jakmile se budeš cítit tak Artemide vyraz na cestu, tady jsou peníze*“. Ve městě Viedma je jediné salesiánské dílo, které má nemocnici a lékárnu. Misionáři ji museli vybudovat před čtrnácti lety. Město? To byla kupa chudých baráků, kde se soustřeďovali dobrodruzi, indiáni, vojáci. Jakákoli nemoc mohla být smrtelná, protože scházely nejdůležitější léky. Jeden kněz salesián, Don Evasio Garrone, byl na vojně ošetřovatelem a tak ho monsignor Cagliari pověřil, aby vybudoval lékárnu. Don Garrone byl oběma nohama „lékařem“ a v lékárně začaly podivné počty. Bohatí platili po celá léta dvojnásobnou cenu a chudí neplatili nic. Vedle lékárny byla stáj. Byla vyčištěná a dezinfikovaná, dali tam lůžko s matrací. Tak povstala nemocnice pro nemocné, které nebylo možné léčit doma.

Ne knězem, ale „lékařem“

Píše se březen roku 1902. Artemide přijde do města Viedma a napíše mamince: „*K veliké radosti jsem zde našel své bratry salesiány. Co se týče zdraví, tak mě navštívil lékař, Don Garrone a ujistil mě, že za měsíc budu zdravý*“. Ve skutečnosti vyléčení nemoci netrvalo měsíc, ale dva roky. V roce 1908 ve věku 28 let složí Artemide věčné sliby: „**Navždy se stane salesiánem**“. Potom, co se poradil s představenými, rozhodl se, že zanechá studium teologie a bude pomáhat Donu Garroen. 8. ledna v roce 1911 však Don Garroen umírá.

Najednou je Artemide Zatti sám v čele „Lékárny svatého Františka“ a „Nemocnice svatého Josefa“. Aby lékárna fungovala podle zákona, tak představený salesiánů přijme i lékaře s diplomem, který bude před zákonem zodpovědný za provoz zdravotnického zařízení. Ve skutečnosti je však lékařem všech, on Artemide Zatti. Nemá sice úplné vzdělání, ale má velikou lásku k nemocným. V roce 1913 se touha Artemide začíná realizovat:

„Pokládá se základní kámen nové nemocnice. Ze začátku, se postaví jenom přízemí, ale sotva seženou peníze, tak postaví první poschodí, pak druhé. Z tohoto důvodu jsou zdi pevné a jisté. Největší fuškou je dát dohromady peníze, protože nemocnice a lékárna dále existují s obvyklým vedením: někdo platí, někdo neplatí. Když účtů k zaplacení je hodně vezme Zatti kolo a jede žebrot k bohatým rodinám. Klepe na dveře bohatých rodin: „*Done Pedro mohl byste půjčit pět tisíc pesos našemu Pánu?*“. „*Našemu Pánu?, ptá se udivený bohatý muž.* „*Ano Done Pedro. Náš Pán řekl, že to děláme nemocným, děláme to pro něho. Je to dobré půjčovat našemu Pánu.*“ V roce 1914 dostává Artemide státní občanství Argentiny.

Národní banka otevřela svoji pobočku ve městě Viedma a přidělí Zattimu číslo běžného účtu 226. Artemide utratí to, co má na knížce a taky to, co nemá. Jednou si ho banka předvolá. Úředníci mu řeknou: máte zde veliký účet, který je třeba ihned splatit, jinak zastavíme nemocnici. Zatti zůstane před ředitelem Banky jako omámen. Pláče, prosí a co dělat neví. Peníze nemá. Jediné co má, jsou dluhy ostatních lidí. Někdo z banky telefonuje biskupovi, Monsignorovi Esandi. Biskup sice „brble“, ale říká, že tak anebo jinak, se o to postará. Volá svému vikáři. „*Telefonuji mi z banky, že je tam Zatti, který pláče protože nemá na zaplacení velké částky. Je to obvyklá písnička. Máme něco v pokladně?*“. „*Jsou tam peníze na tisk diecézních novin.*“ „*Zanes je tedy rychle řiditeli banky a zachraň toho ubohého člověka.*“

Artemide Zatti musí s lítostí připustit, že banky „našemu Pánu“ nepůjčují. Dělal si své a to stačí. Ale tvrdohlavý křesťan uzavírá: „*Ne já, ale to jsou oni, kdo chybují.*“ Potom pokračuje takto: „Do nemocnice přišel chudák v cárech, pečovali jsme o něho a on se uzdravil, ale do těch cářů se už obléci nemůže. Artemide Zatti jde do jedné rodiny: „*Nemáte oděv, který byste půjčili našemu Pánu?*“ Najdou už obnošený oděv. On však pokračuje dále: „*Nemáte hezčí? Pánu musíme dát to, co máme nejhezčího.*“ Před nemocnicí vznikla opravdová lékárna s diplomovaným lékárníkem. Podle zákona, lékárna v nemocnici by se měla zavřít.

Zatti však ví, že v nové lékárně si všichni lidé budou muset platit všechno. Chudí lidé potom léky nedostanou. Domluví se s představenými, stráví několik nocí nad odbornými texty a odebere se do La Plata, aby si vykonal nutné zkoušky. Vráť se s diplomem. Lékárna v nemocnici může klidně dál poskytovat své služby chudým lidem. Mnohokrát mu řekli, aby hrál dvoji hru a on na to odpověděl takto: „*Já to tak dělám. Do pravé kapsy dávám peníze, které dostávám, a do levé účty, které mám platit. Je to víc než dvou hra.*“

Pohled vzhůru

Píše se 19. červenec roku 1950. Nádrž na vodu má nějakou poruchu. V dešti se Artemide Zatti (má 70 let) vydá na její opravu. Uklouzne však a sletí po schodech. Je to hrozný pád, má zraněnou hlavu, celé tělo dotlučené. Pokouší se říct: „*To nic není...*“, ale sám dobře ví, že to není pravda. Starý nábytek se zdá masivní, ale věčný. Když však takový nábytek jednou spadne tak se všechno stane nábytkem, který vrže. Zatti najednou cítí, že se stal starým a nemocným. Cítí pronikavou bolest v levém boku, neustále ho to trápí. Zná dobře medicínu, aby řekl: „*Je to nádor na slinivce.*“ Netrapte se, proti tomu není léku. Někdo ho překvapí jak mlčky pláče a ihned skrývá slzy jako by to byla vina. „*Trpíte?*“ ptají se ho. On na to odpoví: „*To není toto. Je to tím, že jsem jako staré železo, teď už zbytečné.*“ Požádá o svátost nemocných, obnoví své křestní sliby a pak sliby řeholní. Když se ho někdo zeptá jak se má, tak odpoví divně: „*Tam nahoře.*“ A divá se, vzhůru. Pán si ho přichází vzít 15. března 1951. Je to ten Pán, kterému Zatti život nepůjčil, ale daroval.

Don Bosko doporučil salesiánům. „***Pečujte o nemocné, staré lidi, děti a chudé a budete mít Boží požehnání a budete oblíbení u lidí.***“ Jeho pohřeb byl slavný a město po něm pojmenovalo i ulici. Jeden lékař, který s ním pracoval dlouhou dobu, o něm prohlásil: „*Pan Zatti nebyl jenom velice schopný zdravotní bratr, který uměl léčit, ale on sám byl lékem, protože léčil svou přítomností, svým hlasem, svými vtipy, svým zpěvem.*“ Svědectví jiného lékaře, úplného ateisty: „*Před pádem Zatti se moje nevěra viklá. Když jsou svatí na zemi, tak je to on. Když jsem se skalpelem v ruce tak on má růženec, cítím, že operační sál se plní něčím nadpřirozeným.*“

Blahořečen papežem Janem Pavlem II. 14. dubna 2002 v Římě.